

BENE KRISZTIÁN

A Szabad Francia Erők paksi járásból származó magyar önkéntesei¹

Kulcsszavak:

második világháború, Szabad Francia Erők, ellenállás, magyar önkéntesek, Marista Iskolatestvérek.

Noha az 1940-ben elszenvedett megsemmisítő vereség után a Philippe Pétain marsall vezetése alatt álló francia kormány a Harmadik Birodalommal való kollaboráció mellett döntött, Franciaország végül mégis a győztesek táborában fejezte be a második világháborút. Ez a siker szinte kizárólag a Charles de Gaulle tábornok vezetése alatt álló Szabad Franciaország mozgalom fegyveres erejének volt köszönhető, amely 1940. júliusi megalakulásakor a németek elleni harc folytatása mellett kötelezte el magát. Ennek megvalósítása a szervezet fegyveres szárnyára, az úgynevezett Szabad Francia Erőkre hárult, amelynek kötelékében az anyaországi és gyarmati csatlakozókon kívül számos külföldi származású önkéntes is szolgálatot vállalt és tevékenyen hozzájárult a harctéren kivívott sikerekhez.

¹ A tanulmány a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíjának támogatásával készült.

Némiképp talán meglepő módon a legfrissebb levéltári kutatások alapján utóbbiak között viszonylag nagy számban voltak jelen magyarok is, akik szintén a de Gaulle tábornok oldalán folytatott küzdelem mellett döntöttek. Jelen tanulmányban arra teszünk kísérletet, hogy bemutassuk azokat a paksi járásból származó magyar önkénteseket, akik a Szabad Francia Erőkhöz csatlakozva harcoltak a második világháború során, ezzel pedig egy részben helytörténeti, részben hadtörténeti kutatás segítségével egy ezidáig szinte teljesen ismeretlen magyar (paksi) – francia történelmi kapcsolatot adjunk közre két személy életútjának bemutatásán keresztül.

A Szabad Francia Erők magyar tagjai

Annak ellenére, hogy a de Gaulle tábornok vezetése alatt álló politikai-katonai szervezet kulcsfontosságú szerepet játszott Franciaország második világháborús győzelmében, viszonylag kevés szakmunkát szenteltek történetének az elmúlt több mint hetven év folyamán. Ennek fényében talán nem olyan meglepő, hogy a Szabad Francia Erők soraiban szolgálatot vállaló önkéntesek létszámával kapcsolatban sincs egyetértés a francia történetírásban,² számos különböző álláspont és eltérő szám adatok bukkannak fel a szakirodalomban, amelyekre itt nem kívánunk érdemben kitérni. Ugyanakkor vitán felül elfogadott tény, hogy a Szabad Francia Erők tagjainak mintegy 5 százaléka (azaz

² Erre vonatkozóan lásd például CHALINE 1995. 74; BROCHE–MURACCIOLE 2010. 617. illetve MURACCIOLE 2009. 36-37.

hozzávetőlegesen 3 000 fő)³ volt külföldi állampolgár, akik hozzávetőlegesen 50 különböző országból származtak. Tekintettel arra, hogy ezek az önkéntesek az esetek túlnyomó többségében egyénileg csatlakoztak a Szabad Franciaországhoz (később pedig a Harcoló Franciaországhoz, ahogy a szervezet elnevezése változott),⁴ nem pedig nemzeti csoportokban, ezért hivatalos listák sincsenek a nemzetiségi megoszlásukról. Ennek ellenére aprólékos munkával ki lehet szűrni a külföldieket az összesítő táblázatokból, ami a legtöbb önkéntest adó nemzetek esetében már meg is történt, így a szakirodalomból tudjuk, hogy a Szabad Francia Erők soraiban legnagyobb számban a spanyolok (480 fő), a lengyelek (270 fő), valamint a belgák (265 fő) képviseltették magukat, emellett viszonylag jelentős kontingenst adtak a csehek (90 fő) és a románok (70 fő) is.⁵ Érdekes módon a magyarok említésre sem kerültek ezekben az összesítésekben, amit részben az ilyen irányú kutatások (vagyis az érdeklődés) hiánya, részben pedig az első ránézésre valóban szerénynek tűnő számuk is magyarázhat.

Csakhogy a rendelkezésre álló forrásokban végzett kutatásaink alapján a magyar részvétel messze nem volt olyan jelentéktelen, mint ahogy azt a korábbi összesítések sugallták. A fent említett okokból kifolyólag korábban nem került sor a Szabad Francia Erők kötelékében harcoló magyarok alapos összesítésére, azonban a rendelkezésre álló adatok⁶ elemzése

³ CRÉMIEUX-BRILHAC 2013. 708.

⁴ AN 72 AJ 238. Témoignage de l'amiral Paul Ortoli, 76.

⁵ BROCHE-MURACCIOLE 2010. 554-555.

⁶ Itt elsősorban a Fondation Charles de Gaulle intézmény Szabad Francia Erők tagjait összesítő listája áll rendelkezésre (a továbbiakban FCG. Les

alapján megállapítható, hogy a mozgalom önkéntesei közül közel másfélszáz fő erős magyarországi kötődéssel bírt (itt született, itt csatlakozott a Szabad Franciaország mozgalomhoz, esetleg magyar állampolgárságot tüntetett fel a belépési nyilatkozatán). A szabad franciák adatait tartalmazó hivatalos nyilvántartás a nemzetiség meghatározásánál logikus módon a trianoni határok közti területet vette figyelembe, éppen ezért a kutatás során megvizsgáltuk a szomszédos országokat születési helyként megjelölő, de egyértelműen magyar névvel rendelkező jelölteket is, aminek alapján kijelenthetjük, hogy a magyar nemzetiségű önkéntesek száma jelen állás szerint 148.⁷ Ebből kifolyólag megállapítható, hogy a magyarok a külföldi jelentkezők közel 5 %-át adják és ezzel a meglehetősen előkelő hetedik pozíciót foglalják el a nemzetek között.

Ennek a viszonylag jelentős magyar kontingensnek a tagjai három különböző szerepkörben járultak hozzá a Szabad Francia Erők sikeréhez: egy kisebb részük (az adatok tanúsága szerint 16 fő) a Franciaországban működő ellenállási mozgalmak valamelyikének tagja volt, mások adminisztratív

Membres des Forces françaises libres [18 juin 1940 - 31 juillet 1943]. Liste-FFL.), amelyet megerősít és számos esetben kiegészít a Service historique de la Défense (Hadtörténeti Levéltár) GR 16 P jelzetű levéltári egység az Ellenállási iroda egyéni dossziéi (Dossiers individuels du bureau Résistance) elnevezést kapta és mintegy 1 500 folyóméter mennyiségben 600 ezer ellenálló adatait tartalmazza. Ennek összefoglalója, valamint az egyéni személyi dossziék képezik alapját a magyarokra vonatkozó kutatásainknak.

⁷ FCG. Les Membres des Forces françaises libres (18 juin 1940 - 31 juillet 1943). Liste-FFL; SHD GR 16 P.

vagy közigazgatási beosztásokban vállaltak aktív szerepet (12 fő), túlnyomó többségük azonban a katonai alakulatok soraiban teljesített szolgálatot. A jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján a légierőhöz és a haditengerészethez csupán elenyésző számban kerültek magyarok (5, illetve 3 fő), mindenki mást a szárazföldi alakulatok kötelékébe irányítottak. Ezek közül az egyértelműen legjelentősebb magyar kontingenst a Francia Idegenlégió de Gaulle oldalán harcoló 13. könnyűdandárja (*13e demi-brigade de la Légion étrangère*) fogadta, amelyben a levéltári iratok tanúsága szerint 70 olyan önkéntes volt, aki magyarországi születésű, illetve magyar állampolgárságú volt,⁸ amely viszonylag jelentős számnak tűnik az egység 1940. júliusi 900 fős létszámához képest.⁹ Amennyiben ehhez még hozzáadjuk az egység azon tagjait is, akiknek állampolgársága másik országhoz kötődött, ellenben vezetéknévük alapján nagy valószínűséggel magyar nemzetiségűek voltak vagy magyar gyökerekkel rendelkeztek, akkor már 79 magyar kötődésű személyt találunk az alakulat kötelékében,¹⁰ amely a különítmény eredeti létszámának több mint 8 %-át jelenti.

Ami a különböző fegyvernemekben szolgálatot vállaló magyarok rangját illeti, joggal feltételezhetnénk, hogy külföldiként és nem is baráti ország állampolgáraiként

⁸ Két kivétel van a listán szereplők között: Armenaj Seferian Egyiptomot jelölte meg születési helyként, de magyar állampolgárnak vallotta magát, Raoul Monclar pedig magyarországi születési helyet adott meg, de brit állampolgárságot írt be jelentkezési lapjára. Utóbbit a közeljövőben egy nagyobb terjedelmű tanulmány részletesen is bemutatja az *Aetas* című történelmi folyóiratban.

⁹ GRAS 1983. 8.

¹⁰ SHD GR 12 P 81. Ordre de bataille.

kizárólag alacsonyabb beosztásokat tölthettek be. Az adatok alapján azonban ennél sokkal összetettebb a kép, ugyanis viszonylag magas volt a tiszti beosztásban szolgálók száma az önkéntesek között: 9 tisztjelölt, 8 hadnagy, 8 főhadnagy, 1 százados, 1 ezredes és 1 tábornok. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy a két főtiszt francia állampolgársággal rendelkezett és csak rokoni kapcsolataikon keresztül kötődtek Magyarországhoz, de még ezzel együtt is számos tiszt volt a magyarok között, nem is beszélve a 19 őrmesterről,¹¹ ami azt bizonyítja, hogy a magyar önkéntesek eredményes és sikeres szolgálattal fontos tagjai lettek a szabad francia haderőnek.

A téma kutatói a szabad franciák csatlakozási időpontjával kapcsolatban általában két nagy időszakot szoktak elkülöníteni: 1940 nyarát, amikor de Gaulle felhívását követően létrejött a Szabad Franciaország politikai és katonai szervezete, illetve 1943 első felét, amikor a háborús helyzet kedvező alakulásához kapcsolódva újból növekedni kezdett a jelentkezők száma. Az első időszakban került sor a szabad franciák hozzávetőlegesen egyharmadának csatlakozására, míg a második, nagyjából hathónapos periódusban havonta mintegy 2 500 fő jelentkezett a mozgalom soraiba, ami alaposan felduzzasztotta annak létszámát.¹² A magyarokra vonatkozó adatok elemzése alapján azonban meg kell említeni egy harmadik időszakot is, nevezetesen 1941 nyarát, amikor a szíriai hadjárat lezárása után több ezer francia (és külföldi

¹¹ FCG. Les Membres des Forces françaises libres (18 juin 1940 - 31 juillet 1943). Liste-FFL; SHD GR 16 P.

¹² CRÉMIEUX-BRILHAC 2013. 699-700.

állampolgárságú légiós) katona állt át a Levantei Hadsereg kötelékéből a szabad franciák oldalára néhány hét alatt. Utóbbiak szinte kizárólagosan az Idegenlégió 6. gyalogezerében teljesítettek szolgálatot – és a hadjárat során harcoltak is a szabad franciák ellen –, de sokan megragadták az alkalmat, hogy átálljanak a szövetséges táborba. Ezeket a katonákat előéletük és tapasztalataik alapján a 13. légiós könnyűdandárhoz osztották be.¹³ Ekkor került sor viszonylag nagy számban magyarok csatlakozására is a Szabad Francia Erőkhöz (bár az erre vonatkozó adatok hiányosak, de legalább 34 fő ekkor kötelezte el magát de Gaulle mellett).¹⁴

Mindezek mellett érdemes megvizsgálnunk a magyar csatlakozók átlagéletkorát, ami számos érdekességet tartogat. Az adatok elemzése során jelentős eltérésekkel találkozunk, hiszen a legidősebb magyar jelentkező – Nicolay Kubinsky, a Francia Idegenlégió hadnagya – 1888-ban született, tehát már az ötvenes évei elején járt a háború kitörésekor, a legfiatalabb – egy hölgy, Louise Wewig – pedig 1925-ben, vagyis még csupán 17 éves volt 1942-ben, amikor belépett a Szabad Francia Erők kötelékébe, ahol titkárként tevékenykedett. A rendelkezésre álló születési adatok alapján a belépők átlagéletkora 30 év körül alakult, vagyis úgy tűnik, hogy többségükben nem a propaganda által fellelkesített fiatalok, hanem megfontolt felnőttek döntöttek úgy különböző okokból, hogy a Szabad Francia Erők kötelékében vállalnak szolgálatot.

¹³ MURACCIOLE 2009. 51.

¹⁴ FCG. Les Membres des Forces françaises libres (18 juin 1940 - 31 juillet 1943). Liste-FFL.

Érdekes módon nem kizárólag férfiakat találunk a csatlakozók között, mivel – mint ahogy erre már futólag utaltunk is korábban – 5 hölgy is volt a magyar jelentkezők soraiban.¹⁵

A francia Ellenállás magyar tagja

Mint korábban jeleztük, a magyar származású és kötődésű önkéntesek beazonosítása során a kutatónak alapvetően két forrásbázis áll rendelkezésére, amelyek nyilvánvaló módon behatárolják a kutatás eredményeit is. Az első, amelyet széles körben elfogadnak és használnak a kutatók, a Charles de Gaulle Alapítvány által közreadott lista,¹⁶ amely elméletileg a Szabad Francia Erők minden tagjának vázlatos adatait (név, nem, születési idő és ország, korábbi foglalkozás, rang, fegyvernem, alakulat, csatlakozás helye és ideje) tartalmazza, gyakran hibásan és hiányosan. A második, amely ennél részletesebb, a vincennes-i francia Katonai Levéltár második világháború alatti ellenállóinak anyagait levéltári segédlet formájában bemutató, 600 ezer nevet tartalmazó listája. A több mint 11 ezer oldalas lista a dossziék pontos levéltári jelzetét, az érintett személyek nevét, születési idejét, születési helyét és országát tartalmazza, valamint azt, hogy a francia hatóságok döntése alapján hitelesített módon melyik ellenállási szervezetbe tartoztak.¹⁷ A két lista magyar

¹⁵ Név szerint Mariette Anxionnaz, Judith Szabo, Louise Wewig, Rosette Szlekany és Judith Karolyi (utóbbi Károlyi Mihály gróf lánya).

¹⁶ FCG. Les Membres des Forces françaises libres (18 juin 1940 - 31 juillet 1943). Liste-FFL.

¹⁷ SHD GR 16 P.

érdekeltségű tagjai között két olyan személy szerepelt, akik a Szabad Francia Erők kötelékében teljesítettek szolgálatot és a paksi járás területén születtek, az alábbiakban az ő életútjaikról összegyűjtött információkat adjuk közre.

Ladislav Jules Frank (vagyis Frank László Gyula) 1915. február 27-én született Dunaföldváron a 33 éves hivatalnok, Frank Gusztáv és a 26 éves Haar Regina gyermekeként. A születési anyakönyvi kivonat tanúsága szerint az izraelita vallású család Dunaföldváron a Templom utca 2. szám alatt lakott.¹⁸ A francia levéltári adatokból kiderül, hogy a fiatal Frank László egyetemi tanulmányait már Franciaországban végezte, a párizsi egyetemen tanult orvosnak. Lakhelye Párizsban a 14. kerületben található Commandeur utca 11-ben volt, majd pedig – nagy valószínűséggel az 1940-es háborús helyzettel összefüggésben – a Földközi-tenger partvidékén fekvő Montpellier-be költözött, ahol az Aigrefeuille utca 11B (*bis*) szám alatt lakott.¹⁹

Itt csatlakozott 1941 végén a Hérault megyében – amelynek székhelye Montpellier – működő gaulle-ista ellenállási mozgalomhoz, amely a Szabad Francia Erők franciaországi belső haderejeként vette fel a harcot a német megszállók ellen. Ennek kötelékében 1943 elejéig tevékenykedett. Ebben az időszakban elsősorban az ellenállási csoport propagandacélú földalatti aktivitását erősítette hamis

¹⁸ MNL TML XXXIII. Külön intézkedéssel levéltárba utalt iratok. Dunaföldvár, Születési anyakönyvek, 1915. év 69. bejegyzés.

¹⁹ SHD GR 16 P 233708. Homologation de grade F.F.I. Certificat d'appartenance, 1.

papírok szállítójaként, szórólapok terjesztőjeként, valamint híreket közvetítő futárként.²⁰ Érdekes módon Frank 1942 novemberében jelentkezett a francia hadsereg kötelékébe is, ahol minden bizonnyal orvosként szeretett volna szolgálni, azonban jelentkezését külföldi állampolgárságára hivatkozva elutasították. A felügyelő főorvos ugyanakkor javasolta, hogy külföldiként adja be jelentkezését a Francia Idegenlégióba, ahol egészségügyi szakértelmének segédorvosként jó hasznát vennék, erre azonban nem került sor.²¹

1943 áprilisában utasítást kapott, hogy utazzon Angliába, ami ebben az időszakban az esetek többségében Spanyolországon keresztül történt.²² A francia–spanyol határ közel is fekszik Montpellier-hez, így nem okozhatott nagy nehézséget annak elérése, az átkelés azonban annál veszélyesebb volt, hiszen 1942 novemberétől a korábbi szabad zóna is német megszállás alatt állt,²³ ezért a határt is német erők ellenőrizték. Ezt Frank személyesen is megtapasztalta, ugyanis útközben a németek fogságába esett.²⁴ Ezt követően először a perpignani citadellában tartották őrizet alatt, majd 1944 januárjában politikai fogolyként – és minden bizonnyal zsidó származásától nem függetlenül – a buchenwaldi

²⁰ Uo. 3.

²¹ SHD GR 16 P 233708. A. Sicé felügyelő főorvos 1942. november 23-i levele.

²² SHD GR 16 P 233708. Frank doktor 1952. március 10-i levele, 2.

²³ JÄCKEL 1968. 357.

²⁴ SHD GR 16 P 233708. Frank doktor 1952. március 10-i levele, 2.

koncentrációs táborba deportálták.²⁵ Ellenállási tevékenységét még itt sem szüneteltette, mivel csatlakozott a koncentrációs táborban létrehozott földalatti francia felszabadító akciócsoporthoz, amely Frédéric-Henri Manhès, a francia Ellenállás magasrangú tagjának vezetése alatt működött. A deportálásakor 40685-ös számú azonosítóval ellátott Frank azt a megbízást kapta az akciócsoporttól, hogy szökjön meg a fogságból és létesítsen kapcsolatot a táborlakók és a külvilág között. A szökésre 1945. március 23-án került sor, majd ezt követően Frank hamis személyazonossággal, Louis Devaux néven Weimarban maradt és rendszeresen eljuttatta a londoni rádió információit a táborban élőknek, akik így értesültek a háború állásáról. Ebben a munkájában kiváló német nyelvtudása is segítette. A tábor felszabadítása után saját akaratából tért vissza Buchenwaldba, hogy segítse az akciócsoport tevékenységét és csupán a francia deportáltak utolsó hazatelepített csoportjával hagyta el a tábort.²⁶ Az iratok tanúsága szerint Frank 1945. május 8-án lépte át Saint-Avoldnál a francia–német határt és kezdte újra életét a háború utáni Franciaországban.²⁷

A levéltári adatokból arra lehet következtetni, hogy ez az újrakezdés sikeres volt Frank László számára, mivel amikor 1951-1952 folyamán kérte az ellenállási mozgalomban végzett tevékenységének elismerését, levelének fejléce szerint már

²⁵ SHD GR 16 P 233708. Renseignements concernant les Posthumes, Disparus et Déportés, 1.

²⁶ SHD GR 16 P 233708. Frédéric-Henri Manhès 1946. március 6-i levele.

²⁷ SHD GR 16 P 233708. Homologation de grade F.F.I. Certificat d'appartenance, 1.

elnyerte a francia állampolgárságot, a párizsi Pitié kórház orvosaként tevékenykedett az endokrinológiai osztályon,²⁸ emellett pedig házas volt, két gyermek apja²⁹ és a 17. kerületben található Péreire körút 29. szám alatt lakott.³⁰ Ezt követően azonban valamikor az 1950-es évek folyamán Új-Kaledóniába költözött, ahol meglehetősen fiatalon, 51 évesen elhunyt 1966-ban.³¹

Egy magyarországi szabad francia testvér

Mint azt már az előbbieken láthattuk, egy katonai szervezetben teljesített szolgálat nem minden esetben jár fegyveres tevékenységgel. Az alábbiakban bemutatott személy életútja és tevékenysége pedig vitán felül még jobb példája annak, hogyan lehet úgy kiállni elveinkért és sokakon segíteni, hogy közben senkiben nem teszünk kárt.

Alexandre Hegedus (vagyis Hegedús Sándor) 1913. november 19-én született Dunaföldváron a 48 éves kisbirtokos Hegedús Imre és a 43 éves Pók Mária 11 gyermeke közül tizenegyediként. A római katolikus család Dunaföldváron a Vörösmarty utca 33. szám alatt lakott.³² Hegedús Sándor 1929-ben kezdte meg tanulmányait a Marista Iskolatestvérek

²⁸ SHD GR 16 P 233708. Frank doktor 1952. március 10-i levele, 1-2.

²⁹ SHD GR 16 P 233708. Renseignements concernant les Posthumes, Disparus et Déportés, 1.

³⁰ SHD GR 16 P 233708. Homologation de grade F.F.I. Certificat d'appartenance, 1.

³¹ SERMENT 1967. 6.

³² MNL TML XXXIII. Külön intézkedéssel levéltárba utalt iratok. Dunaföldvár, Születési anyakönyvek, 1913. év 317. bejegyzés.

rendjének iskolájában Budapesten. A rendet 1817-ben alapították Franciaországban, legfőbb célja pedig a szociálisan hátrányos helyzetű rétegekkel való foglalkozás, elsősorban az oktatás. Magyarországi működésüket a 20. század elején kezdték meg, ennek keretében nyitották meg az 1920-as évek végén Albert Pflieger testvér vezetésével francia nyelvű elemi iskolájukat, az úgynevezett Champagnat-intézetet Budapesten, a Högyes Endre utca 5. szám alatt.³³ Hegedűs 1930-tól Athénben tanult a maristák ottani iskolájában novíciusként, majd tanulmányai után 1938-ban tett szerzetesi fogadalmat, 1934 és 1949 között a budapesti iskolában tanított franciatanárként, hitoktatóként és magyar tanítóként. A rendben József testvér volt a szerzetesi neve, ezért helyenként előfordul, hogy Hegedűs Józsefként hivatkoznak rá,³⁴ ami természetesen tévedés, de a félreértés oka a fentiek ismeretében egyértelmű, mint ahogy Nándorként is szerepel, aminek minden bizonnyal a névhasználat az oka.³⁵

A második világháború kitörése után rendtársaival együtt ellenállási tevékenységet folytatott. Kezdetben a német hadsereg elzászi (francia) tagjainak dezertálását segítette elő, a német megszállás után viszont már a rendházban menedéket kereső több száz zsidó elrejtésében működött közre. Ez a tevékenység 1943. január 1-től hivatalosan a Szabad Franciaország kötelékében működő Neuhauser ellenállási

³³ LANFREY 2016. 84-85.

³⁴ HETÉNYI 1985. 193.

³⁵ TOMASOVSKY 2000. 2929.

hálózat³⁶ keretein belül zajlott.³⁷ A Jean Neuhauser tábornok által kiállított tanúsítvány szerint Hegedűs rendtársaival együtt fontos szolgálatokat tett a szabad franciáknak. A rend által befogadott katonák egyenruháit elégette, fegyvereiket a Dunába dobta, majd pedig közreműködött azoknak a hamis azonosító igazolványoknak az elkészítésében, amelyekkel a dezertőrök igazolhatták magukat a német és magyar hatóságok előtt. Ez a tevékenysége 1944. december 19-én szakadt meg, amikor egy elzászi származású katona feljelentette őt társaival együtt a Gestapónál, aminek következtében a rend nyolc budapesti tagját letartóztatták és börtönbe vetették. Ezt követően visszaemlékezések szerint 56 napon keresztül tartották fogságban rendkívül kemény körülmények között, ennek ellenére nem tett beismerő vagy másra nézve terhelő vallomást.³⁸

József testvér 1945. január 26-án szabadult ki három társával együtt a fogságból – amely tehát a fenti forrás információival ellentétben nem tartott 56 napig –, majd ezt követően a francia követség munkatársainak egy részével vészelték át az ostrom végéig tartó időszakot. Ezután még közel öt évig folytatta oktatási tevékenységét Budapesten, amelynek az vetett véget, hogy a marista iskolát 1949-ben miniszteri rendelettel bezárták, az ott tanító szerzetesek pedig kivándorló útlevelet kaptak a magyar kormánytól. Ennek birtokában a marista testvérek Franciaországba utaztak, ahol a

³⁶ LONGUET–GENET-ROUFFIAC 2013. 923.

³⁷ SHD GR 16 P 288223. Attestation, 1961. november 6.

³⁸ Uo. Attestation, 1961. szeptember 1.

rend kötelékében folytatták korábbi oktatási munkájukat.³⁹ Hegedűs Bretagne-ban először a trégunc-i általános iskolában tanított, majd átkerült a Bains-sur-Oustban található fiúiskolába, ahol nem csak pedagógiai vizsgát tett, de hamarosan igazgatóhelyettes is lett, 1955-ben a francia állampolgárságot is megkapta.⁴⁰

1961-ben kérvényezte a Szabad Francia Erők kötelékében teljesített szolgálatának elismerését, amit a bemutatott bizonyítékok fényében jóváhagytak, így 1962-ben 38 511-es számmal megkapta a Szabad Franciaország Emlékérmét, illetve az Ellenállási Mozgalom Önkéntes Harcosának Emlékérmét és a Hadviseltek Keresztjét.⁴¹ 1963-ban a dél-franciaországi Langon iskolájába helyezték át, amelynek 1970-től 1979-es nyugdíjazásáig igazgatója is volt.⁴² 1982-ben korábbi budapesti hét rendtársával együtt megkapta az izraeli Yad Vashem intézettől a Világ Igaza kitüntetést a háború alatt végzett embermentő tevékenységéért.⁴³ Ezt követően is aktív volt, közreműködött a közösség életében és Magyarországra is hazalátogatott. 1997-ben hunyt el.

Összefoglalás

Meggyőződésünk szerint a fenti esettanulmányok is egyértelműen bizonyítják, hogy a második világháború

³⁹ LANFREY 2016. 85.

⁴⁰ SHD GR 16 P 288223. Alexandre Hegedus 1961. szeptember 12-i levele.

⁴¹ Uo. Attestation, 1961. november 6.

⁴² HETÉNYI 1985. 242.

⁴³ LANFREY 2016. 85.

története – különösen annak francia–magyar kapcsolattörténeti része – még messze áll attól, hogy teljes egészében megismerjük.

Mint láthattuk, utóbbi téma csupán egy kis részét képezi ennek a hatalmas eseménysorozatnak, mégis számos olyan fejezete és alfejezete van még napjainkban is, amely méltán tarthat számot érdeklődésre, azonban ezek teljes körű történeti feltárására még nem került sor. A jelen tanulmány ezt a hiányosságot igyekezett részben pótolni és néhány különleges életút bemutatásával illusztrálni, hogy számos olyan hely- és mikrotörténeti aspektus létezik, amelyek közreadása bizonyosan gazdagítja mind a magyar, mind a francia történetírást.

Felhasznált irodalom

- BROCHE–
MURACCIOLE
2010. Broche, François – Muracciole, Jean-François (szerk.): Dictionnaire de la France libre. Robert Laffont, Paris 2010.
- CHALINE 1995. Chaline, Emile: Les Forces navales françaises libres. Espoir 100. 1995. 71-83.
- CRÉMIEUX-
BRILHAC 2013. Crémieux-Brilhac, Jean-Louis: La France Libre. De l'appel du 18 Juin à la Libération. Gallimard, Paris 2013.
- GRAS 1983. Gras, Yves: La 1ère D.F.L. Les Français libres au combat. Presses de la Cité, Paris 1983
- HETÉNYI 1985. Hetényi Varga Károly: Akiket üldöztek az igazságért: Papi sorsok a horogkereszt és nyilaskereszt árnyékába. Ecclesia, Budapest 1985.
- JÄCKEL 1968. Jäckel, Eberhard: La France dans l'Europe de Hitler. Fayard, Paris 1968.

- LANFREY 2016. Lanfrey, André: Histoire de l'Institut des frères maristes. Tome II. Mission mariste dans un monde violent et sécularisé (1907-1985). Maison Générale, Rome 2016.
- LONGUET–
GENET-
ROUFFIAC 2013. Longuet, Stéphane – Genet-Rouffiac, Nathalie (szerk.): Les réseaux de résistance de la France combattante. Dictionnaire historique. SHD – Economica, Mayenne 2013.
- MURACCIOLE
2009. Muracciole, Jean-François: Les Français libre. L'autre Résistance. Tallandier, Paris 2009.
- SERMENT 1967. Le Serment – Archives 1967. Un valereux combattant de Buchenwald disparaît: Le Docteur Frank. Serment 70. 1967. 6.
- TOMASOVSKY
2000. Tomasoovszky Orsolya: A marista testvérek embermentő tevékenysége. Barátság 47. 2000. 2929-2932.

1. kép: Szabad francia erők Charles de Gaulle
(Forrás:https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Free_French_Foreign_Le_gionnairs.jpg)

2. kép: Idegenlégiosok

(Forrás: <https://www.algeriepatriotique.com/2017/03/21/de-gaulle-repond-a-lemirati-nous-avons-perdu-la-guerre-dalgerie-en-1959-deja/comment-page-3/>)

